אין בין המודר פרק רביעי נדרים מ.

רש"י ר"ן

מסורת הש"ס

א) כרכות נה:, ב) ל"ל ובכמלו אל יגל לכך פן יחלה ס' וגו' והביר מעליו אפו, ג) [ביל כב.], ד) [מגילה לא: תוספתא ע"ז פ"א], ה) שבת יב:, ו) שבת סה: נכורות נה:, ז) [תוספתא ע"ז פ"א], ח) [במדבר טו], ט) [שמיני פרשה טו], י) [ויקרא יח], כ) [וכ"ה בתקולות פ"ה מ"ה].

תורה אור השלם

1. בנפל אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך:
2. אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו יי:
תהלים מא ב
3. דורי נסע וגגלה מני באהל רעי קפדתי כארג חיי מדלה יבצעני מיום עד לילה תשלימני:
ישעיהו לח יב
4. ויאמר לו אדוני אתה בבה דל בן המלך בבקר בבקר הלוא תגיד לי ויאמר לו אמנון את תמר אחות אבשלם אחי אני אהב: שמואל ב יג ד
5. כל פעל יי למענהו וגם רשע ליום רעה:
משלי טז ד
6. יי ישמרהו ויחיהו ואשר בארץ ואל תתנהו בנפש איביו:
תהלים מא ג
7. אמר אל רחבעם בן שלמה מלך יהודה ואל כל בית יהודה ובנימין ויתר העם לאמר:
מלכים א יב כג
8. יי יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו: תהלים מא ד

גליון הש"ס

גמ' לא ליסעד איניש. עיין רש"י שבת דף יב ע"ב ד"ה קופד וי"ל דגבסי כתן לא ליסעוד:

מוסף רש"י

מטרא במערבא. נתרן ישראל, סהדא רבה פרת. פרת מעיד נדבר שהוא יודע מתרן ישראל לגבל ונגל ממי הנשמים ויודעין כי בכל שירדו גשמים נהרי תרן ישראל ושמתים על מחיסם (שבת סה: וכע"ז בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתבריך. משפתו וממקורו ומשלגו, פלג מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכרך ולא ממי הגשמים (שבת סה:). אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אדם וכלים הטיולין בהן דרך זחילה ודרך הנמשכין למקוה ונטבל במקוה (שם) דבכל שעה הוי מים טופין רבין עליהן (בכורות נה:).

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פי"ד מהל' אבל הל"ד:
מג ב מיי' שם הל"ט סמג עשין מד"ש ב טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ד:
מד ג מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ג:

תוספות

ליסעוד. אם יבקר לחולה. פיקח מתרגמינן ויסעד: רווח נשמה. החולה וסבור המבקר החולה עובר לו חלוי ומתנע מלנקש רחמים: בתלת בתרייתא תקיף תולשה. ומסיח מלנקש רחמים עליו: סהדא רבה פרת. שרבו מימיו מן הגשמים:

פירוש הרא"ש

רב חלבו באיש. פי' חלה כדאמרי' בנמה מדלקין (דף ג.) מן קדם דאיתא בשבת: שבבריו ורבצו לפניו. לפני החולה נלוזי רבי עקיבא תולשה הנכנס לבקר את החולה מפקח כל לבריו ומסיחו: אינו מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות. חז היא רעה גדולה שאם היה מבקרו היה מבקש עליו רחמים ואפשר שעת רצון הוא ותהיה תפלתו נשמעת ומביעות הביקור נורם שימות: ר"א ל"ירעע מוליה. דנפל חולת מדבי סביני (שבת לב.) ואולי בשבת מועבעת שיבקש שיתא רשתו יתופף חלוי: משכיל אל דל. מבנית אלוי לבקרו ולפקח בלבריו: שרשאהו מצרעתו. שהשיאוהו עלה לעבוד בידכו: רחבעם בן שלמה. שהשיאוהו עלה לומר אבי יסר אתכם בשוטים ואני בעקרבים: לא ליסעוד. לא לפקוד: רווחא דנפשה. וסבור הוא שמתרפא ולא יתפלל עליו: תקיף תולשה. וכבר הוא מסוכן שאין תפלתו מועלת לו: סהדא רבה פרת. כי מרוב גשמים שירדו נתרן ישראל גדל הנהר וכנה ומקבקבו מימיו נדלים כי רוב גדול הנהר מן המהום דלתיתא בתענית (דף כה:) שאין לך טפח יורדת מלמעלה שאין לך טפחים עולין בגבורה הילכך לא יגדל הנהר ממי גשמים שטפלין במקום אחר: אין המים מטהרין בזוחלין. דמיישינן שמא רבו עליו טופים שמי גשמים רבו על עיקר מי הנהר ונתבטלו כולו ולא אמר קמא קמא בטיל שכל דבר שברבו לגדל וגם גדל מלא הל"ד:
מג ב מיי' פי"ד מהל' אבל הל"ד:
עשין מד"ש ב טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ד:
מד ג מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ג:

כאים. חלה. ואית דגרסי כאש: כאילו שופך דמים. מפני שכני אדם שנכנסין לבקרו עושים לו לחולה כל גרסיו: לא שיחיה ולא שימות. שהרי אינו יודע בענינו של חולה: דלא ליסרע מוליה. דלמלמא מתגלגל לאלתר. אי נמי דלא ליתמעי מילי עילויה: מכאן ואילך. חזי דלא מתרפא אמר להו פוקו ואכריזו: ריעים כנעמן. שריפאוהו מלרעתו כגון אליסע דהוה נביא חקן והשיאו עלה לנעמן: אם יאמרו לך נעריס כנה. בית המקדש: וזקנים אומריס ספור. ואל תכנה: וסימן לדבר מרחכעם. דכתיב (מלכים א יב) ויעזוב את עצת הזקנים וגו' ומחרב בית המקדש על אותה עלה. והמורה לא פירש בבית המקדש ואיכא בריתא) דקתני בהדיא בבית המקדש: לא לסעוד. כמו (במדבר טו) ופקודת כל האדם מתרגמינן וסעודא: תלת שעי קמייתא רווחא דעתיה. כדאמר בעלמא (נ"ב טח:) אידלי יומא אידלי קנינא. ודילמא אמר לא אלטריך למבעי רחמי עליה דאינו כל כך חולה: יסעדנו. כמו ולחם לבב אנוש יסעד (תהלים קד): ומיין שהשכינה כו' שנאמר ה' יסעדנו. קרי ביה יסעדנו. אי נמי יסעדנו ממש שמסעד שכינה על ראשו כדאמרן בהדיא שהשכינה שרויה למעלה ממיטתו: סהדא רבה פרת. כשנהר פרת גדול הוי עדות לגשמים שירדין לא"י דא"י גבוה מכל הארצות ובאין גשמים וטופלין בפרת ומתגדל מהן. והאי דאמרי' דנהר מתגדל ממי הגשמים הוי פלוגתא דאמוראי: נהרא מכיפיה מתברך. שנובע מגדותיו ולא ממי גשמים: אלא

רב חלבו באיש לא איכא דקא אתי אמר להו לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר' עקיבא שחלה לא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס ר' עקיבא לבקרו ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו חיה א"ל רבי החייתני יצא ר' עקיבא ודרש [א]כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים כי אתא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות מאי גרמא אילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה וכל שאין מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות שימות ס"ד אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות [ב]רבא יומא קדמאה דחליש אמר להון לא תיגלו לאיניש דלא לתרע מזליה מכאן ואילך אמר להון פוקו ואכריזו בשוקא דכל דסני לי ליחדי לי וכתיב [ג]בנפול אויבך אל תשמח [ד]וגו' ודרחים לי ליבעי עלי רחמי אמר רב כל המבקר את החולה ניצול מדינה של גיהנם שנאמר [ה]אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו י"י אין דל אלא חולה שנאמר [ו]מדלה יבצעני אי נמי מן הדין קרא [ז]מדוע אתה ככה דל בן המלך בבקר בבקר וגו' [ח]אין רעה אלא גיהנם שנאמר [ט]כל פעל י"י למענהו וגם רשע ליום רעה ואם ביקר מה שכרו מה שכרו כדאמר ניצול מדינה של גיהנם אלא מה שכרו בעוה"ז [י]י"י ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו יי' ישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן היסורין ואושר בארץ שיהו הכל מתכבדין בו ואל תתנהו בנפש אויביו שיזדמנו לו ריעים כנעמן שריפו את צרעתו ואל יזדמנו לו ריעים כרחבעם שחילקו את מלכותו תניא [יא]ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור שמע לזקנים ואל תשמע לילדים שבנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין וסימן לדבר [יב]רחבעם בן שלמה אמר רב שישא בריה דרב אידי [יג]לא ליסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קדמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי תלת שעי קדמייתא רווחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה [יד]אמר רבין אמר רב מניין שהקב"ה זן את החולה שנאמר [טו]י' יסעדנו על ערש דוי וגו' ואמר רבין אמר רב מניין שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר יי' יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי [טז]הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר יי' יסעדנו על ערש דוי ואמר רבין [יז]אמר רב מטרא במערבא סהדא רבה פרת ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתבריך ופליגא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין אלא

כאים. אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות. נראה בעיני דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמלטער החולה בחליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה כדאמרינן בפרק הנושא (כתובות קד.) דכיון דחזאי אמתיה דרבי דעל כמה זימנין בנית הכסא ואנח תפילין וקא מלטער אמרה יהי רצון שיכופו העליונים את התחתונים כלומר דלימות רבי. ומס"ה קאמר דהמבקר חולה מועילו בתפלתו אפי' לחיות מפני שהיא תפלה יותר מועלת ומי שאינו מבקרו אין צריך לומר שאינו מועילו לחיות אלא אפי' היכא דאיכא ליה הנאה במיתה אפי' אותה זוטרתי אינו מהנהו: לא ליסעוד איניש. לא יבקר. ופקודת כל האדם מתרגמינן וסיעדא: קצירא בתלת שעי קמייתא רווחא דעתיה. וכסבור המבקר שנתרפא ואין צריך לבקש רחמים עליו: בתרייתא תקיף חולשיה. וכסבור שהוא נאסף תקוה ומתיאש מן הרחמים: לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי ספסל. איכא מאן דאמר דדוקא כשהחולה שוכב על גבי קרקע שנאלא מבקר גבוה ממקום שכינה: אמר ר' אבין אמר רב מערא במערבא סהדא רבה פרת. כשיורד מטר בא"י מעיד עליו פרת בנבכל שכל שהוא גדול בידוע שאע"פ שלא ירדו גשמים כאן ירדו גשמים בא"י. ונפקא מינה שאסור לטבול בו לפי שאין מי גשמים הטופין מטהרין בזוחלין אלא בתשכורן כלומר דקוי וקיימי כדתניא בספריא) אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אף מעין ובור) מעיין מטהר בזוחלין ומקוה בתשכורן הילכך כל היכא דאיכא למיחש שמא רבו נוטפין על הזוחלין אסור והיינו כשהנהר גדול הרבה אבל אם היה הולך לאטו או שלא נתרבה אלא מעט דליכא לספוקי בהדיית נוטפין שרי כדתניא בתוספתא העיד ר' אלעזר בר צדוק על הזוחלין שרבו על הטופין שהם כשרים): ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתברך. מכיפיה מסלגו. כלומר ממקורו הוא מתגדל שאע"פ שאנו רואים שבשהגשמים יורדין נהרות מתרבים עיקר רבויין ממקורן הוא כדאמרי' בפרק סדר תעניות (תענית כה:) אין לך כל טפח וטפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחים ומגלא שלעולם זוחלין רבין על הטופין דהא לטפח של גשמים איכא טפחים דמעיין הלכך לשמואל מותר לטבול בנהרות לעולם אפי' כשנראה לעין שנתרבו הרבה מחמת המטר: ופליגא דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין. דאיכא למיחש דרבו הטופין: אלא

כלי הספק לא אמר קמא קמא בטיל כמו שנאמר לקמן בפרק הנדר מן הירק (דף נח:) וכיון דאינו בטל נטפסו כולם לטופים וחזן כמסכת מקוואות (פ"ה מ"ה) הטופין במקוה ומקוה אינו מטהר בזוחלין (כו') מ"ל אף חלק מעיין מטהר בזוחלין ומקוה בתשכורן אבל מעיין לא אימעט מתשכורן דתניא בתוספתא (מקוואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרמינו מטהר בתשכורן וחזן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה וכימים ממעיינות הם בא"ו והיינו טעמא דלשון מקוה משמע תשכורן ולא זוחלין כדכתיב יקוו המים אל מקום אחד אבל מעין כין זוחל כין עומד במקום אחד נקרא מעין ומ"מ אי לאו אף חלק הוה מקשינן מקוה למעין לטהר בזוחלין:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com